

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

De Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk

3314586-1023937-GMT

Bijlage(n)

1

Uw kenmerk

170601U

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de datum
en het kenmerk van deze
brief.*

Datum 14 februari 2022

Betreft Commissiebrief Eerste Kamer inzake Verdrag tegen handel
in menselijke organen

Geachte voorzitter,

Hierbij zenden wij u de antwoorden op de vragen van de GroenLinks-, SP- en PVV-
fractie van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) van
de Eerste Kamer over het Verdrag tegen handel in menselijke organen (170601U
ingezonden 25 januari 2022).

Hoogachtend,

de minister van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,

de minister van Justitie
en Veiligheid,

Ernst Kuipers

Dilan Yeşilgöz-Zegerius

De leden van de fracties van GroenLinks en SP willen graag weten wat de bevindingen tot nu toe zijn in het onderzoek naar de wenselijkheid van tekenen en ratificeren van het Verdrag van de Raad van Europa tegen handel in menselijke organen (hierna: "het Verdrag")¹, en of er gedetailleerde overwegingen zijn gemaakt voor of tegen ratificatie.

In de Kamerbrief van 13 december 2021 heeft het kabinet uiteengezet waar wij staan in het proces van de besluitvorming over de wenselijkheid van het tekenen en ratificeren van het Verdrag. Voor een overzicht van de bevindingen verwijzen wij u naar de betreffende brief waarin de gedetailleerde overwegingen zijn samengevat en zijn onderverdeeld in verschillende elementen: het voorzien in specifieke wettelijke strafbaarstellingen, effectieve opsporing en vervolging van strafbare feiten, inrichten van preventieve maatregelen, en internationale samenwerking. Om een zorgvuldige afweging over de wenselijkheid van ondertekening en ratificatie te kunnen maken, is een beeld van de implicaties van alle elementen nodig. Zoals gemeld in de stand van zakenbrief zal eerst door het Ministerie van Justitie en Veiligheid verder onderzoek verricht worden naar de implicaties van de opsporingsverplichtingen voor de opsporingsdiensten. Pas dan kan een zorgvuldige afweging van de wenselijkheid gemaakt worden.

De leden van de fracties van GroenLinks en SP vragen of het wachten met ondertekenen en ratificeren van het Verdrag gevolgen heeft en de urgentie hiervan gezien wordt.

Het kabinet ziet de meerwaarde die ondertekening en ratificatie van dit Verdrag heeft voor de internationaalrechtelijke dimensie van de strijd tegen orgaanhandel. Dit neemt echter niet weg dat eventuele ondertekening en ratificatie van het Verdrag dient te volgen op een zorgvuldig onderzoek naar de wenselijkheid ervan voor Nederland. Zoals benadrukt in de eerder aangehaalde Kamerbrief wordt illegale orgaanhandel in Nederland al actief tegengegaan en is dit niet enkel afhankelijk van het partij worden bij dit Verdrag. De concrete meerwaarde voor Nederland van tekenen en ratificeren van het Verdrag ligt met name in de intensieve samenwerking tussen verdragspartijen. Deze meerwaarde, en daarmee de urgentie van het tekenen en ratificeren, is op dit punt onder meer afhankelijk van het aantal verdragspartijen. Het aantal verdragspartijen is op dit moment nog gering. Slechts 12 staten hebben het Verdrag geratificeerd: 11 lidstaten van de Raad van Europa en één niet-lidstaat.

De leden van de fracties van GroenLinks en SP willen verder weten wanneer het in de brief gemelde wetswijzigingstraject afgerond zal zijn en of de besluitvorming over tekenen en ratificeren daar afhankelijk van is.

In de stand van zakenbrief van 13 december 2021 heeft het kabinet aangegeven de meerwaarde in te zien van een strafbaarstelling in het Verdrag die nog niet voorzien is in nationale wetgeving. Daarom heeft het kabinet besloten dit punt mee te nemen in een wetgevingstraject vooruitlopend op het eventuele besluit om het Verdrag te tekenen en ratificeren. Dit wetgevingstraject is al gaande, met als doel inwerkingtreding in het eerste kwartaal van 2024. Het beoogde tijdpad van deze wetswijziging heeft geen invloed op de besluitvorming tot tekenen en ratificeren van het Verdrag.

¹ CETS 216 – Verdrag van de Raad van Europa tegen handel in menselijke organen (coe.int)

De leden van de fracties van GroenLinks en SP hebben ook gevraagd wat de consequenties zijn indien onvoldoende budget of capaciteit beschikbaar is.

Het Ministerie van Justitie en Veiligheid doet onderzoek naar de benodigde capaciteit en budget voor opsporingsdiensten om aan de verdragsverplichtingen te voldoen. Indien blijkt dat dit niet toereikend is, zou dat een argument kunnen zijn om op dit moment nog niet te tekenen en te ratificeren.

De leden van GroenLinks en de SP vragen zich verder af of al aan de voorwaarden van het verdrag voldaan wordt wat preventie betreft en zo nee, welke verdere preventieve maatregelen Nederland zou moeten nemen. Ook vragen zij zich af of er ook op het gebied van dataverzameling verdere maatregelen nodig zijn.

In Nederland wordt al informatie verzameld als het gaat over illegale orgaanhandel-activiteiten. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen rapporteert jaarlijks in de Slachtoffermonitor mensenhandel over de bij CoMensha gemelde mogelijke slachtoffers van gedwongen orgaanverwijdering. Echter, vanwege kanttekeningen en de kleine aantallen, kunnen geen concluderende uitspraken worden gedaan over gedwongen orgaanverwijdering in Nederland.² De omvang van illegale transplantatieactiviteiten in Nederland is hierdoor niet volledig in beeld.

Om die reden is uitvoering gegeven aan resolutie CM/Res(2013)55³ van de Raad van Europa. Hierin is vastgelegd dat op nationaal niveau een contactpersoon aangesteld moet worden die data verzamelt over illegale transplantatieactiviteiten en deze informatie uitwisselt met lidstaten. Het kabinet heeft eind 2020 een contactpersoon aangewezen en begin 2021 de opdracht gegeven aan de Nederlandse Transplantatie Stichting (NTS) om een meldpunt in te richten voor dataverzameling. Begin februari 2022 is het meldpunt in werking getreden. Indien wordt besloten tot ratificatie zal de inmiddels aanwezige infrastructuur het vergemakkelijken om aan aanvullende eisen voor dataverzameling te voldoen.

In de context van de oprichting van het meldpunt worden verschillende communicatiekanalen en -middelen ingezet. Dit draagt bij aan de bekendheid van het meldpunt, maar in algemene zin ook aan de bewustwording over deze problematiek bij zorgverleners en patiënten. Dit is in lijn met de resolutie en sluit ook aan bij de preventieve verdragsmaatregelen die van lidstaten worden verwacht bij ratificatie. Wat preventieve maatregelen betreft zijn er geen specifieke aandachtsgebieden voor Nederland als besloten wordt tot ratificatie.

De leden van de PVV-fractie vragen op welke wijze wordt gegarandeerd dat Nederlandse organen die naar het buitenland gaan niet in een crimineel netwerk terechtkomen en vice versa, en hoe wordt voorkomen dat illegaal verkregen organen in Nederland worden toegepast.

² Uit gesprekken met de meldende instanties blijkt dat de meldingen van gedwongen orgaanverwijdering niet zo eenduidig zijn. Vaak wordt weliswaar aangifte gedaan, maar is sprake van een poging en was het orgaan nog niet verwijderd. Uiteindelijk leidt het merendeel van de meldingen niet tot een zaak. Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2020). Slachtoffermonitor mensenhandel 2015-2019, p. 28. Den Haag: Nationaal Rapporteur.

³ Resolution CM/Res(2013)55 on establishing procedures for the collection and dissemination of data on transplantation activities outside a domestic transplantation system.

Er is nationale en Europese wet- en regelgeving die eisen stelt aan beschikbaarheid van informatie over het gehele proces van donatie tot transplantatie om legaliteit te borgen.⁴ Deze wet- en regelgeving schrijft voor dat een melding aan het orgaancentrum moet worden gedaan wanneer op Nederlands grondgebied een orgaan ten behoeve van transplantatie beschikbaar komt.⁵ In Nederland is de NTS het enige orgaancentrum. Aan de NTS is de wettelijke taak toebedeeld om volgens de wettelijk gestelde eisen en daaruit voortvloeiende strikte protocollen organen toe te wijzen, ook als sprake is van een uitwisseling van een orgaan buiten de Eurotransplant-regio.⁶ Een dergelijke uitwisseling wordt alleen toegestaan als het orgaan van donor tot de ontvanger en omgekeerd kan worden getraceerd. Daarnaast moet worden voldaan aan de kwaliteits- en veiligheidseisen die gelijkwaardig zijn aan de voorschriften van de EU-richtlijn orgaantransplantatie.

⁴ Wet veiligheid en kwaliteit lichaamsmateriaal, Wet op de orgaandonatie, EU-richtlijn voor organen (2010/45/EC).

⁵ Artikel 7, lid 3, van de Wet veiligheid en kwaliteit lichaamsmateriaal.

⁶ Samenwerkingsverband tussen Nederland, Oostenrijk, België, Kroatië, Hongarije, Luxemburg en Slovenië.